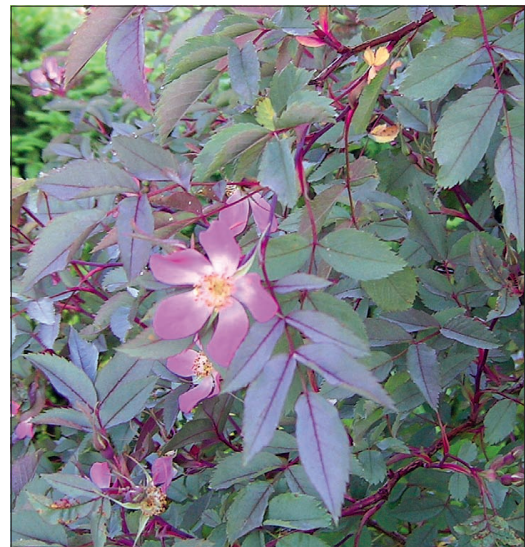

REIN SANDER

Kollane *Rosa foetida* õitseb ülikalduvalt, aga ei lõhna just meeldivalt.

Punalehisel *Rosa glauca* on punakashallid lehed.

KIBUVITS on rooside ema

Pea iga korraliku taluaia "kohustuslik" põõsas oli näärelehine kibuvits. Selle valged magusalt lõhnavad õied puhkevad jaanipäeva paiku ning kuuluvad suve alguse juurde.

Näarelehisel kibuvitsal (*Rosa pimpinellifolia*) on kena roosade täidisõitega vorm, mis on levinud Lõuna-Soomes. Baaside aegu tõid Vene sõjaväelased teda ka Saaremaale, Möntu sadamas kiviklibul kasvav ja õitses see põlvkõrgusena.

Heal aiamullal sirgus sealt kaasa võetud roosaõieline kaunitar aga tavaliseks poolteise meetri kõrguseks põõsaks. Näarelehisest kibuvitsast on aretatud ka mõned kollastes toonides täidisõielised sordid.

Ubinaõielised ja nelkõielised

Juuni lõpus hakkavad õitsema **kurdlehise** ehk **kartuliroosi** (*R. rugosa*) sordid ja **mets-kibuvitsa** (*R. cinnamomea*) täidisõieline vorm. Viimast kasvatati meelsasti mõisaparkides, talu aedades oli teda vähem.

Kurdlehisel roosil on nii punaseid kui valgeid liht- ja täidisõielisi vorme. Ta on ka paljude pargiroosi sortide

esivanem. Vanemates aedades on levinud punakasliillade õitega 'Hansa' ja roosa 'Wasagaming'. Lätlastel on roosaõieline 'Abelzieds', selle võiks tõlkida ubinaõieks.

Ilus ja vähenõudlik on ka 90 aastat tagasi Hollandis aretatud 'F. J. Grootendorst'. Põõsas kasvab umbes meetri kõrguseks, õitseb esimest korda rikkalikult juuli alguses ja siis üksikute õitega sügiseni. Väikesed helepunased õied on kobarates, meenutades kujult nelgiõisi. Sellest sordist saadi mõni aasta hiljem ka roosaõieline 'Pink Grootendorst'. Need kaks sorti on tavaliselt poogitud mõnele alusele, mis juurevõsu ei anna. Samuti on tähtis õige istutussügavus: pookekoht peab jääma 4–5 cm mullapinnast allapoole.

Muruniiduk juurevõsu vastu

Kõik need kibuvitsad on ilusad ja vähenõudlikud, tulles toime ka üsna omapead kasvades. Tõsi, suve jooksul õitsevad nad tavaliselt ainult korra, mitte nagu moodsamad peenraroosid.

Ent neil on ühine häda – kõik annavad juurevõrseid. Mõnikord ilmuvad need välja põõsast isegi paari-kolme meetri kaugusel.

Eriti tüütu on see, kui võrsed kasvavad teiste põõsaste sisse või lillepeenrasses. Sellepärast vanad pargiroosid

Kurdlehine roos 'F. J. Grootendorst'.

lausa nõuavad, et nad istutataks omaette, teistest eemale. Juurevõsu vastu aitab kõige paremini muruniiduk.

Ilus haisev kollane roos

Vähe juurevõsu annavad **hall** ehk **punalehine roos** (*R. glauca*) ja **kollane roos** (*R. foetida*). Esimest näeb aedades üsna tihti. See õrnade roosade lihtõitega kibuvits on hinnatud ka punakashallide lehtede poolest. Mõnel aastal püsivad säravpunased viljad põõsal veel esimese lume aegu.

Kollane ehk pärsia roos hakkab õitsema siis, kui näärelehine kibuvits lõpetab. Ta õitseb soojal suvel nii rikkalikult, et lehti pole peaaegu nähagi. Tõsi, õite lõhn ei ole eriti meeldiv. Ta vajab veidi soojemat, külma talvetuule eest kaitstud kasvupaika. Teine võimalus on noori istikuid paar talve katta, vanemad põõsad enam külma ei karda.

Väga rohkelt kannab igal aastal vilja **karoliina kibuvits** (*R. carolina*). See madal lihtõieline kibuvits õitseb hilja, viljad valmivad alles oktoobris enne külmasid ning püsivad kaua kenad.

REIN SANDER